Legenda koja je čekala nekoga da je ispriča

Još uvek ne potpuno otvoreni, cvetovi šljive su klizili niz tanke grane. Ovo je bio znak koji mu je bio potreban da shvati da stiže proleće. Zato je Čamuk, ne gubeći vreme, umotao malo hleba u zelenu torbu, vezao naramak za dugačak štap na malo više od četiri pedlja od kraja – toliko je bilo onda kada mu je otac prvi put poverio ovaj posao, ali s vremenom su mu ruke izgubile snagu i smanjile se – stavio ga na desno rame i krenuo ne obavestivši nikoga. Došlo je vreme da sedne na kamen na kraju desnog ćoška kule i čeka da se pojavi košuljica. Bez obzira na to što ne bi dugo ostao, pripremio se kao da će čekati četiri ili pet dana. Stigavši na odredište, primetio je da se košuljica, uvijena kao pita, sušila na suncu, koje se sve više podizalo uvis.

„Zašto toliko kasniš ovog puta?", čuo se grozničav i žedan glas.

„Mislio sam da stižem na vreme, žao mi je..."

„Juče je pre tebe ovuda prošao tvoj sin i nisam ga uznemiravala, jer ga tvoja žena nikada nije proklinjala. Da je to radila, uz ovaj dolazak sa zakašnjenjem, danas bi ti sin bio... Ne kažem ništa, jer se ništa nije desilo. Ništa."

Iz male pukotine između zida i temelja kućna zmija je izbacila glavu palacajući jezikom, iskidanim po sredini

ko zna kakvim kleštima. Čamuk je pitao svog oca o tome, ali mu je on odgovorio da se mane gluposti. Iz godine u godinu, ne zna se i ne može se reći od kada, Čamukova porodica joj je davala besu početkom proleća.

Neću te prevariti, nemoj me prevariti,
Ni za koga nisam stranac,
Kada ponovo zima otpočne,
Zajedno s tobom neka čovek živi,
A zajedno sa mnom neka zmija živi.

Zmija je još više ispuzala, izvukavši polovinu svoga tela i tresući se kao da ju je neko zgazio, najavljujući da to nije dobar znak. Zatim je nestala u svoju jazbinu.

Čamuk nikome nije rekao šta mu se dogodilo, već se vratio u kulu dok su ostali još uvek spavali. Jedna od žena iz kuće je punila vodu, druga je čistila ognjište poslednji put, a neka od njih je sigurno izvela stoku na ispašu ili da natovari drva. Eto, dan je počinjao da popunjava svoj mozaik isto kao i svaki drugi pre i posle njega.

„Tata, tata, vidi šta sam našao."

On je pušio naslonjen na ivicu ugašenog ognjišta, sedeći na crnoj krznenoj prostirci od odranog *zimskog jarca*, kako se nazivao jarac koji je klan čim bi počela hladnoća da bi se meso osušilo i pomoglo da se preživi jedan deo ledene zime. Kada je video da njegov sin u ruci drži zmijsku košuljicu, ustao je, odložio upaljeni čibuk

na prostirku, pritom je nagorevši, i opalio šamar sinu. Ne zato što je dete bilo krivo, već zato što se sam Čamuk setio da nije uzeo košuljicu i zakopao je u Velikom Činaru, kako je tradicija nalagala.

Istrgao mu ju je nepažljivo iz ruku i tanka opna se iskrunila poput pepela od cigarete. Pogledao je oko sebe, kao da bi se uverio da ga niko ne posmatra, i bacio šaku te bezoblične, amorfne stvari u kamin. „Brzo, dajte naramak drva!", naredio je iz sveg glasa, ali nisu mogli da mu usliše naredbu. Žena koja je tog dana bila zadužena za ogrev odnela je sva drva u staju. Kada je pitao koja je žena tog dana išla po drva, odgovorili su mu da je to bila njegova žena. Pozvao ju je da dođe do njega, jako ju je stegao za vrat, izvukao je nož iz male futrole veličine džepa koja mu je visila o pojasu i odsekao joj kiku, koja je pala na zemlju i izvila se kao zmija – pomislivši na to, razbesneo se. „Razrešavam te bračnog zaveta. Vrati se svojima", rekao joj je i okrenuo leđa. Pognute glave, izašla je i krenula putem koji vodi u sigurnu smrt od ruke brata, oca ili nekog drugog iz svoje nekadašnje porodice.

Tokom vremena koje je bilo potrebno da se vatra upali i razgori sa bora na čelu mu je curio hladan znoj. Sada sam neprijatelj ne samo zmije već i duša umrlih pre mnogo godina, pomislio je. Nije bio siguran da li su mu kapi znoja klizile u oči ili su to bile suze koje su se slivale niz trepavice.

Znao je da će neispunjeno obećanje podstaći zmiju da se osveti na neki surov način, a da ona lično ne bude direktno uključena u sam taj čin, i nikako nije mogao da prestane da razmišlja o tome. Ali kada su krenuli uobičajeni problemi koje sa sobom donosi leto, sve je

polako počelo da bledi. Jedan od problema, ove godine teži nego prethodnih godina, bilo je obezbeđivanje vode za ovce. Lug kod Malog oka bio je suv u potpunosti, kao nikada pre, i od uobičajenih potoka su ostale samo duboke brazde nalik zmijama koje su raskopale zemlju. Pri pomisli na to poređenje zastao mu je dah: setio se da je takvo bilo i poređenje sa odsečenom kikom njegove supruge, po drugi put je to bila zmija, znak onoga čije ime se ne spominje, *daleko bilo*, i šta li je s njegovom bivšom ženom, kao da je želeo da odagna misli o tome dok se nije setio da mu je njen brat doneo beživotno telo svoje sestre s poniznom molbom da je on sahrani kako se njeno oslobađanje od bračnog zaveta, razvod, ne bi primetilo. U Zmijskom lugu sve je bilo uzalud, zmije koje su se probudile iz zimskog sna ujedaće tanke noge mladih ovaca. Zatim, ne, neće imati poverenja da celo svoje stado pusti na mesto sa *zmijama*. Trebalo bi jagnjad i jariće, zajedno sa ovcama i kozama, odvesti na neko drugo mesto, dalje, tamo ka Crnoj šumi, gde će kao i uvek izgladneli vukovi, koji takoreći umiru od vrućine, biti u zasedi, ali nije bilo drugog načina. Ili da mu sve pomru od žeđi ili da mu jedan deo njih nastrada od vukova. Glavni zadatak porodice je bio da ih svakodnevno prati i vodi na ispašu i taj zadatak je porodica poverila svom najmlađem sinu. Koliko se jadan obradovao, ne znajući da će ga već prvog jutra vukovi raskomadati kako bi njegovim kostima čistili zube pošto su poklali više od polovine stada.

„Hajde, žene, ne plačite! On je bio vučji sin!”, rekla je Čamukova majka, dečakova baka, kada su kući doneli

delove njegovog tela. I bila je donekle u pravu. U tim krajevima poslednji sin se uvek rađao *za vuka*: čak i u slučaju da ga vuk ubije, porodici to nije nanosilo veliku štetu jer je muške dece i te kako bilo i imali su ih i ostali muškarci u familiji.

„Daj mu, Bože, večni odmor...", viknuo je sveštenik kada je kovčeg s telom mladića spuštan u zemlju tik pored njegove majke.

„Zašto ne u isti grob?", raspravljalo se toga jutra. „Ne! Muškarci se sahranjuju tri hvata dublje od žena."

„Neka ga večna svetlost obasjava!", rekle su žene u isti glas. Muškarci su u tišini lopatama bacali gomile zemlje s mirisom svežeg cveća kako bi zatrpali raku. Na vrhu je bio duboko zabijen nadgrobni spomenik, krst na kome nije pisalo ništa, u njegovom gornjem delu bila je jedna uklesana ovca, ispod nje riba, s leve strane čobanski štap s jako savijenim gornjim delom, a sa desne ljudska silueta.

Tokom daće se čulo samo udaranje hleba po loncima punim mesa iz janije na sredini stolova, sve dok tišinu istkanu od šavova ovog potpuno jedinstvenog zvuka nije prekinula narikača, koja se žurno vratila do domaćina kuće pošto joj je on platio.

„Oh, šta da vam kažem... Nismo stavili zmiju u dečakov grob, jadni mi, jooooj, jooooj, jooooj!"

„Nestani, gubi se, briši!", ustao je i povikao Čamuk čuvši ponovo reč *zmija*. Ali bilo je kasno. Osetio je kako ga steže preko čakšira, od donjeg dela noge ka kolenu, zatim na butinama, kako mu puzi do struka, klizi preko grudi i obavija se oko vrata, kućna zmija, čija se glava savijala kao osušena vlat trave.

„S tobom i tvojim sinovima, sve do onih koji će te se sećati, imam neraskidivi savez! Ali doći će dan kada će ono što si mi uradio, ne setivši me se na sinovljevoj sahrani, stići one koji i ne znaju da imaju ikakve veze s tobom, na način na koji ne možeš ni da zamisliš! Ja sada odlazim i naći ću sklonište na nekom drugom mestu, a ti nemoj zaboraviti da je ova kuća ostala bez zmije. Doći će vam smuk i postaćete kuća sa smukom! Isterali ste zmiju vila[1] zbog smuka ora! Deo po deo, raspašće se kamenje ove kule, kao i tvoji potomci, koji će zaboraviti da su tvoji sinovi! U borbi između ora i vila uvek će pobediti vile!”

[1] U albanskoj mitologiji postoje dve pojave koje se na srpski prevode kao „vila” – zana i ora. Dok je prva uglavnom vezana za kult hrabrosti i junačke pesme, druga (ora) doživljava se kao vila zaštitnica osobe, porodice ili kuće. Može biti i dobra i loša. *Prim. prev.*